

PÄÄKIRJOITUS

Kohti uutta hallitusohjelmaa

TUUKKA TAMMI

Tämän YP:n ilmestyessä Stubbin-Kataisen hallitus lopettelee työtään ja kansa äänessä Suomelle uuden eduskunnan. Sekä hallituksen että eduskunnan kausia on moitittu monella suulla keinoiksi. Julkisuudessa on mietitty visailuhenkisesti, voitaisiinko edellinen hallitus jopa nimetä historian heikoimmaksi. Koviksi kilpakumppaneiksi on mainittu Miittusen hätätilahallitus (1975–1976) ja Holkerin hallitus (1987–1991). Tällainen vertailu kertoo kuitenkin pikemmin pettyneiden suuresta määrästä kuin siitä, että rankkauksen taustalla olisi todella jokin kriteeristö, jolla hallituksia voisi keskenään vertailla. ”Istuva hallitus on aina huonoin hallitus, kun on vähänkään ongelmia”, kuittasi Suomen ja Pohjoismaiden historian professori Markku Kuisma kysymyksen huonoimmasta hallituksesta Etelä-Suomen Sanomissa (8.2.2015).

Sixpack-kokoonpanon hankaluus tiedettiin jo alussa, ja monet veikkailivat sille lyhyttä ikää. Mutta niin se vain kesti loppuun asti, tosin kahden puolueen veran hoikistuneena. Hallitukseen pettyneiden määrä taas on suorassa suhteessa hallitusohjelman suureen joukkoon tavoitteita ja toimenpiteitä, joista vain osa saatiin toteutettua.

Jos historiallisia vertailuja halutaan tehdä, niin yhdessä lajissa Kataisen-Stubbin hallitus on toistaiseksi lyömätön: sen hallitusohjelma oli ennätyksellisen pitkä ja yksityiskohtainen. Tämän todistaakseen jotkut ovat vertailleet eri aikojen hallitusohjelmien sanamääriä ja todenneet niiden parissakymmenessä vuoden noin kymmenkertaistuneen. Osa hallituksen vaikeuksista selittyikin hallitusohjelmalla: hallitus on ollut liian yksityiskohtaisen ja raskaan ohjelmansa vanki. Tilanteet ovat muuttuneet, hallitusohjelma ei.

Yksityiskohtaisuus ei toki ole synti (vaikka pirun väitetäänkin piileskelevän yksityiskohdissa): ongelma on pikemmin ollut siinä, mistä ja miten yksityiskohdat hallitusohjelmaan tulevat. Hallitusohjelman teosta on tullut työryhmien ja lobbareiden lyhyt mutta kiihkeä akti, jonka aikana Säätytalolla syntyvään asiakirjaan leivotaan nopeasti yksityiskohtien sekamelska. Dokumentin sisäistä koherenssia ei pystytä kontrolloimaan. Lopputuloksena syntyvä ohjelma (saattaa) sisältää ristiriitaisuuksia, jotka sitten sitovat koko hallitusta. Tavoitteiden välinen hierarkia voi olla epäselvä: mikä on kattotavoite ja mitkä sen toteutumista palvelevia osatavoitteita.

Onkin ehdotettu, että hallitusohjelmissa palattaisiin nykyistä väljempään, lyhyempään ja päälinjoihin keskittyvään ohjelmapaperiin. Konkreettisin ehdotus on tullut valtioneuvoston sisältä, sen – kenties nykyiseen hieman turhautuneilta – virkamiehiltä.

Valtioneuvoston kanslia julkisti viime tammikuussa ehdotuksen hallitusohjelmien ja niiden myötä koko hallituksen toimintatavan perusteellisesta muuttamisesta. Tämän niin kutsutun OHRA-hankkeen ehdotuksessa merkittävin muutos olisi siinä, että kevään vaalien jälkeen hallitusohjelmaan nimettäisiin vain kolmesta viiteen keskeisintä politiikkatavoitetta. Yksityiskohtien mietinnän aika olisi ke-

sästä syksyyn, jolloin julkaistaisiin hallituksen toimintasuunnitelma ja julkisen talouden suunnitelma. Hallituksen työtä ohjaisivat koko vaalikauden ajan noiden 3–5 poliittikkatavoitteen ympärille rakennettavat toimenpidekokonaisuudet (”politiikkapaketit”), joista kullekin muodostettaisiin oma ministeriryhmänsä ja valmistelua koordinoiva virkamiessihteeristö. Samalla hallitustyöstä ”vähennettäisiin reilusti” erilaisia strategiatyyppejä ohjausasiakirjoja. Valtioneuvoston kansliaan ehdotetaan perustettavaksi politiikkatoimien ja keskeisten säädösten vaikutusarvioinnin tukiyksikkö.

Kyynikot ovat jo kommentoineet, että mikä muka muuttuisi: uudessa mallissa yksityiskohtainen hallitusohjelma vain laadittaisiin myöhässä ja sitä nimitettäisiin hallituksen toimintasuunnitelmaksi. Ehdotuksen valmistelijoiden vastaus on, että pienessä viiveessä juuri on mallin viisaus: nykyisessä Säätytalo-rumbassa jopa puolueiden johtajat eli tulevat ministerit joutuvat hyväksymään ohjelmanumaskaan sellaisia sitovia yksityiskohtia, joihin heillä ei ole tuon viikon parin aikana mitenkään mahdollisuutta kunnon perehtyä. Kokonaisuus ei pysy hallussa. Suurimpien puolueiden johtajat ovatkin kuulemma suhtautuneet suopeasti OHRA-ehdotuksiin. Uusi kaksivaihemalli antaisi myös heille lisää harkinta-aikaa ja valtaa yksityiskohtien suhteen.

Tässä siis tarjolla yhdet poliittiset silmälasit vaalien jälkihurun seurantaan: onko tulevilla hallitusneuvottelijoilla malttia ottaa uusi malli käyttöön ja jos on, niin mitkä ovat ne 3–5 isoa poliittikkatavoitetta, jotka lähtevät Säätytalolla muotoutumaan?

*

Julkistalouden sopeutus ja talouskasvu ovat varmasti seuraavan hallituksen agendalla, olipa hallitusohjelman muoto mikä tahansa. Talouskasvun edellytyksinä esiin nostettaneen työllisyyden ja tuottavuuden parantaminen, ja keinoina muun muassa työurien pidentäminen ja työnteon kannustimet.

Tässä YP:ssä ilmestyy Teemu Turusen artikkeli ”Onko Suomi ’oleskeluyhteiskunta?’”. Otsikko viittaa presidentti Sauli Niinistön vuoden 2013 uudenvuoden puheeseen, jossa hän totesi: ”...vaikeaa on ymmärtää sitä ajattelua, että tämä olisi oleskeluyhteiskunta, jossa tietoisesti jätetään omat mahdollisuudet käyttämättä ja odotetaan muiden kattavan pöydän”.

Turunen on verrannut suomalaisten työetiikkaa ja käsityksiä työn tärkeydestä 17 muuhun eurooppalaiseen maahan. Taustaksi hän toteaa, että ”[k]orkeaan työllisyysasteeseen perustuvaa taloutta pidetään hyvinvoinnin perustana, ja työllisyysasteen nostamisesta on tullut yksi kansallisten päättäjien ja esimerkiksi EU:n tärkeimmistä sosiaalisista ja taloudellisista päämääristä. Työllisyysasteen nostaminen edellyttää puolestaan esimerkiksi sitä, että työnhakijat etsivät ja löytävät töitä kutistuvilta työmarkkinoilta ja töihin päästessään sitoutuvat sen tekemiseen. Yksilöiden vahvan työetiikan on lisäksi esitetty vauhdittavan talouskasvua ja korkeaa työetiikkaa on pidetty merkittävänä taustatekijänä esimerkiksi Aasian uusien talousmahtien syntymiselle.”

Turunen saamien tulosten mukaan suomalaisten työssäkäyvien aikuisten työhön sitoutuminen on vahvaa – mutta jää eurooppalaisessa vertailussa keskiarvon alapuolelle.

Onko meidän suomalaisina syytä huolestua vai pikemmin iloita eurooppalaisten sarkansojen vielä meitäkin suuremmasta uutteruudesta? Lue artikkelista, miten tutkija itse tulkitsee tuloksiaan.